O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
GEOGRAGIYA VA EKOLOGIYA FAKULTETI

Ro‘yxatga olindi:
№ BD- 60530300
60530300-1.23
2024 yil “ 10 ” 05

“TASDIQLAYMAN”
SamDU rektori:
_____ R.I.Xalmuradov
2024 yil “ __ ” _____

MINTAQAVIY GEOLOGIYA
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	500 000 -Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta’lim sohasi:	530000 - Fizika va tabiiy fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60530300-Geologiya

Samarqand-2024

Fan/modul kodi MIG1508/1608	O‘quv yili 2026-2027	Semestr V-VI	ECTS – Kreditlar 4-4
Fan/modul turi Majburiy	Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 3-4

1.	Fan nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Umumiy (soat)
	Mintaqaviy geologiya	52/50	68/70	120/120

Fanning maqsadi (FM)	
FM-1	**I. Fanning mazmuni** **Fanni o’qitishdan maqsad** – Минтақавий геология ўқув дастури геология йўналишидаги барча фундаментал фанлар орасида умумҳудудий аҳамиятга эга бўлган фандир. У йирик ҳудудларнинг геологик тузилишини ва фойдали қазилма конларини таркалишини урганишда муҳим аҳамиятга эга. Минтақавий геология фанининг аҳамияти талабаларни Минтақавий структуралар ва улар билан боғлиқ бўлган фойдали қазилма конларининг жойлашувидаги қонуниятларни ўргатишдан иборат. Фанни ўқитишнинг мақсади талабаларда минтақамиздаги ер пўсти улкан структуралари ва бурмаланган тизимларининг геологик тузилиши ҳамда геодинамик шаклланиши қонуниятлари билан таништиришдир. **Fanning vazifasi** – talabalarga Regional geologiyasining rivojlanishidagi asosiy bosqichlari ular bilan bog‘liq tektonik xaritalar yaratishni va qo‘llash uslublarini egallashni, mintaqaviy geodinamik jarayonlar va geodinamik tadqiqotlar o‘tkazishni, tektonik rayonlashni va nazariy olgan bilimini amalda qo‘llashni o‘rgatishdir.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) **II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:**	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M-1	**Kirish. Fanning maqsad va vazifalari.** Foydali qazilmalar tarqalishidagi umumiy qonuniyatlari va nazariy masalalarni anglashda Regional geologiya fanining ahamiyati. Yer po‘stidagi asosiy struktura elementlar haqida umumiy ma’lumotlar.
M-2	**Ер пўстидаги асосий структура элементлар ҳақида умумий маълумотлар. Тектоник районлаштириш тамойиллари.** Материкларнинг асосий структура элементлари. Океанларнинг асосий структура элементлари (континентал ва океан рифтлари, Ўрта океан тизмалари, чуқур сув новлари, оролли ҳамда вулқон ёйлари)
M-3	**Yevroosiyo platformasini tektonik rayonlashtirish.** Sharqiy Yevropa platformasi, Sibir platformasi. Ural-Mongol burmali mintaqasi. Qadimgi hamda yosh platformalarning foydali qazilmalari. Burmali viloyatlarning foydali qazilmalari.
M-4	**Baykal burmalangan viloyatlari.** Baykal burmalangan viloyati. Geologik tuzilishi, chegaralari, stratigrafiyasi, cho‘kindi yotqizishlarning moddiy tarkibi, magmatik komplekslari, geologik rivojlanish tarixi, foydali qazilmalari.
M-5	**Kaledon burmalangan viloyatlari.** Kaledon burmalangan viloyati. Шимолий ва Ўрта Тян-Шан бурмаланган вилоятининг Geologik tuzilishi, chegaralari, stratigrafiyasi, cho‘kindi yotqizishlarning moddiy tarkibi, magmatik komplekslari, geologik rivojlanish tarixi, foydali qazilmalari.
M-6	**Gersin burmalangan viloyatlari.** Gersin burmalangan viloyati. Ўрта Жанубий Тян-Шан бурмаланган вилоятларининг Geologik tuzilishi, chegaralari, o‘rni, stratigrafiyasi, cho‘kindi yotkizishlarning moddiy tarkibi, magmatik komplekslari, geologik rivojlanish tarixi. Foydali qazilmalari.
M-7	**O‘rta Osiyodagi mezozoy burmalangan viloyatlari.** Pomir burmalangan viloyati. Shimoliy Pomir burmalangan tizimi. Janubiy Pomir Qora-Qorum tizilish. Afg‘on-Tojik botig‘i. O‘rta Osiyodagi mezozoy burmalanishi viloyatlarining geologik tuzilishi, chegaralari, o‘rinlari. Stratigrafiyasi, cho‘kindi yotqiziqlarining moddiy tarkiblari. Magmatik komplekslari. Tektonik strukturalari, geologik rivojlanishi tarixlari. Foydali qazilmalari.
M-8	**Alp burmalangan viloyatlari.** Katta Balxan, Kopit-Dag, Kubadag. Alp burmalanishi sikli viloyatlarining geologik tuzilishi, chegaralari, o‘rni. Stratigrafiyasi. Litologiyasi. Tektonik strukturalari. Magmatik komplekslari. Geologik rivojlanishi tarixi. Foydali qazilmalari.
M-9	**Ўрта Осиё худудидаги ёш эпипалеозой платформаси. Шимолий Турон плитаси.** Шимолий Турон плитасининг ўрни, чегаралари. Фундаментининг геологик тузилиши. Оралиқ комплекси. Улар стратиграфияси, литологияси, магматик комплекслари, тектоник структуралари. Геологик ривожланиши тарихи. Фойдали қазилмалари.
M-10	**Ўрта Осиё худудидаги ёш эпипалеозой платформаси. Жанубий Турон плитаси.** Жанубий Турон плитасининг ўрни, чегаралари. Фундаментининг геологик тўзилиши. Оралиқ комплекси, қопламаси. Улар стратиграфияси, литологияси. Магматик комплекслари, тектоник структуралари. Геологик ривожланиши тарихи Фойдали қазилмалари
III. Amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar: **Amaliy mashg‘ulotlar (A)uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.**	
A-1	Регионал географик хариталар билан ишлаш.
A-2	Дунёнинг ёзувсиз харитасига тектоник плиталар (Тинч океани, Евроосиё, Хиндистон ва бошқалар) чегараларини чизиш.
A-3	Дунёнинг ёзувсиз харитасига тектоник элементлар (қадимий платформалар ҳамда бурмали минтақалар) чегараларини, бурмаланиш босқичлари (байкал, каледон, герцин ва бошқалар) бўйича ажратилган ҳолда чизиш.
A-4	Дунёнинг ёзувсиз харитасига Ўрта океан тизмалари чегараларини ҳамда иссиқ нуқталар (плюмлар), оролли ёйлар, континентал тифтларни чизиш.
A-5	Евроосиёнинг ёзувсиз харитасига қадимий платформалар: қалқонлар: қалқонлар, плиталар, бурмали вилоятлар (байкал, каледон, герцин ва бошқалар).

А-6	Чекка букилмалар (герцин, киммерий ва альп), ёш платформалар чегараларини.
А-7	Ўрта океан тизмалари чегараларини ҳамда иссиқ нуқталар (плюмлар), оролли ёйлар, континентал рифтларни чизиш.
А-8	Евроосиёнинг ёзувсиз харитасига Сибир платформаси ҳамда Урал Монгол бурмали вилояти чегараларини чизиш
А-9	Турли шартли белгилар билан маъдан, номаъдан ҳамда ёнувчи фойдали қазилмаларни кўрсатиш.
А-10	Ўрта Осиё ёзувсиз харитасига Шимолий, Ўрта ва Жанубий Тян-Шан чегараларини чизиш.
А-11	Урало- Монгол бурмаланган минтакаси таркибидаги Козоғистон –Тян Шан каледон, герцин кўтарилмасини чизиш.
А-12	Шимолий Тян-Шан бурмаланган вилоятининг ўрни, геологик тузилиши ва стратиграфик комплекслари
А-13	Ўрта Тян-Шан бурмаланган вилоятининг ўрни, геологик тузилиши ва стратиграфик комплекслари
А-14	Жанубий Тян-Шан бурмаланган вилоятининг ўрни, геологик тузилиши ва стратиграфик комплекслари
А-15	Турон эпипалеозой плитасининг тектоник ўрни, геологик тузилиши.
IV. Ushbu fanda laboratoriya mashg'ulotlari olib borish ko'zda tutilmagan	

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular **"Mintaqaviy geologiya"** fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1	Амалий ва семинар машғулотларга тайёргарлик
2	Тектоник районлаштириш принциплари.
3	Геологик харита ҳамда тектоник тузилиш схемасидан фойдаланиб, қадимий ҳамда ёш платформалар геологик кесмасини ўрганиш ҳамда умумий страктиграфик колонкасини тузиш
4	Турон платформасининг геологик кесмасини ўрганиш
5	Ўрта Осиёдаги мезозой бурмаланиши вилоятларининг геологик тузилиши, чегаралари, ўринлари.
6	Альп бурмаланиши цикл вилоятлари. Ўрта Осиё худудидаги ёш эпипалеозой платформаси.
7	Помир бурмаланган вилоятининг геологик тузилиши.
8	Катта Болхан, вилоятининг геологик тузилиши
9	Кубатоғ, вилоятининг геологик тузилиши.
10	Купеттаг вилоятининг геологик тузилиши.

"Mintaqaviy geologiya" fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Jumladan, Mintaqaviy geologiya, geologiya yo'nalishidagi barcha fundamental fanlar orasida mintaqaviy ahamiyatga ega bo'lgan fandir. U yirik hududlarning geologik tuzilishini va foydali qazilma konlarini tarqalishini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Regional geologiya fanining ahamiyati talabalarni mintaqaviy strukturalar va ular bilan bog'liq bo'lgan foydali qazilma konlarining joylashuvidagi qonuniyatlarni o'rgatishdan

iborat. Shu mazmunda MT da nazarda tutilgan mavzular haqida talabalar ish olib borishadi. Barcha keltirilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar qay tarzda o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida ochib beriladi.

3	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • "Минтақавий геология" ўқув фанини ўзлаштириш жараёнида бакалавр ер пўстидаги асосий структура элементлари; фойдали қазилмаларнинг магматик, метаморфик, чўкинди формациялари билан боғлиқлиги, уларнинг ҳосил бўлиши ҳақида тасаввурга эга бўлиши керак • Минтақавий тектоник районлаштиришнинг асосий элементларини; платформаларни ва ҳаракатчан вилоятларнинг умумий хусусиятларини ҳақида билимга эга бўлиши ва улардан фойдалана олиши керак; • Геологик харитани ўқиш ва таҳлил қилиш, шартли белгиларни, геологик ривожланиш босқичлари ва улар билан боғлиқ фойдали қазилмалари: тоғ жинслари билан боғлиқ фойдали қазилмалар турлари ва илмий жиҳатдан самарали ишлатиш кўникмаларига эга бўлиши керак.
4	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • amaliy mashg'ulotlarni bajarish va xulosalash; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy nazorat shakllari, hamda mustaqil ta'limda berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Asosiy adabiyotlar

1. Абдуллаев Р.Н., Ишбаев Х.Д., Кушаков А.Р., Чиникулов Х., Ганиев И.Н. Геология Средней Азии. Учебник для студентов геологических и географических факультетов ВУЗов Республики Узбекистан. 2014. Ташкент. 218с.
2. Булдыгеров В.В. Региональная геология. Введение. Иркутск, 2014. – 71 с.
3. Гумерова Н.В., Кныш С.К., Полиенко А.К.Основы структурной, исторической и региональной геологии. Томск: изд. ТПИ, 2013.–375 с.
4. R.N.Abdullayev, X.J.Ishboyev, I.N.G'aniyev, A.R.Qo'shoqov, X.Chinniqulov. O'rta Osiyo geologiyasi. Oq'uv qo'llanma. "Mineral resurslar ilmiy-tadqiqot instituti", Toshkent 2017 y.
5. Т.Н.Долимов, В.И.Троицкий. "Эволюцион геология". "Ўқитувчи", Тошкент-2008.

Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar

6. Милановский Е.Е. Геология России и ближнего зарубежья (Северной Евразии) - М.: Изд-во МГУ, 2003, 448 с.
7. Абдуллаев Р.Н. и др. Рифтогенез в истории развития складчатых областей. Ташкент: Фан, 1989.
8. Цейслер В.И. Основы региональной геологии СССР. Москва, "Недра". 2001. 324с.

	Internet saytlari 1. www.ziyonet.uz 2. www.geo.web.ru 3. www.nature.uz
•	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024 yil "24" avgustdagidagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
•	**Fan/modul uchun mas'ullar**: **Xaydarov S.A** – Sharof Rashidov nomidagi SamDU, "Geologiya va gidrometeorologiya" kafedrasi dotsenti
•	**Taqrizchilar:** **B.Raxmonov** – "Geologiya va gidrometeorologiya" kafedrasi professori, texnika fanlari nomzodi (тел: 99-355-7055). **O.A. Ўроқов** – "Samgeodezist" M.Ch.J rahbari (97- 919-11-83)

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida
Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – **Xaydarov S.A**

Kafedra mudiri: **B.A.Meliyev**

Fakultet dekani: **S.B.Abbasov**

Sh. Rashidov nomidagi
SamDU O'quv ishlari bo'yicha
1-prorektor: **A. S. Soleev**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand Davlat Universiteti Geografiya va ekologiya fakulteti " Geologiya va gidrometereologiya" kafedrasi assistenti, N.M.Mirsaitova tomonidan 60530300 – Geologiya ta'lim yo'nalishi 3-kurs kunduzgi bo'lim talabalari uchun "Mintaqaviy geologiya" fanidan o'quv dasturiga

TAQRIZ

Ushbu o'quv dastur 60530300- Geologiya ta'lim yo'nalishi uchun ishlab chiqarilgan malaka talabi asos qilib olingan. "Mintaqaviy geologiya " o'quv kursi, o'quv jarayonida "Mintaqaviy geologiya"ra doir bilimlarni umumlashtirish, mazkur fanning dolzarb muammolarini aniqlash va ularni hal etish yo'llari bo'yicha bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Shuningdek, o'quvfanining maqsadi va vazifalari, fan bo'ycha talabalarning bilim, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar keltirilgan. "Mintaqaviy geologiya" fani bo'yicha har-bir mavzuga annatasiya, fanning mazmuni va vazifasi, amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular, Fan o'qitilishining natijalari, Ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda Kreditni olish uchun talablar, asosiy va qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati berilgan. Dasturni tuzishda geologiya ta'lim yonalishi uchun ishlab chiqilgan malaka talablari asosida fan dasturi ishlab chiqish va tadbiq etish tartibiga rioya qilingan.

"Mintaqaviy geologiya" fan dasturi OTM uchun 3-kursi me'yoriy-uslubiy hujjat hisoblanib tegishli fan bo'yicha ishchi dasturini ishlab chiqish va rasmilashtirishda namunaviy fan dasturi sifatida qo'llaniladi hamda tegishli fan bo'yicha ta'lim-tarbiya jaryonini tashkil etish va o'tkazilishiga qo'yiladigan talablarga to'liq javob beradi.

Yuqoridagilarni qayd etgan holda N.Mirsaitova tomonidan tuzilgan fan o'quv dasturi belgilangan tartibga mos keladi va undan o'quv-jarayoniga foydalanish mumkin.

SamDU Geologiya va gidrometeorologiya kafedrasi professori t.f.n. **B. Raxmanov**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand Davlat Universiteti Geografiya va ekologiya fakulteti " Geologiya va gidrometeorologiya" kafedrasi assistenti, N.M.Mirsaitova tomonidan 60530300 – Geologiya ta'lim yo'nalishi 3-kurs kunduzgi bo`lim talabalari uchun "Mintaqaviy geologiya" fanidan o'quv dasturiga

TAQRIZ

Ushbu o'quv dastur 60530300- Geologiya ta'lim yo'nalishi uchun ishlab chiqarilgan malaka talabi asos qilib olingan. "Mintaqaviy geologiya " o'quv kursi, o'quv jarayonida "Mintaqaviy geologiya"ra doir bilimlarni umumlashtirish, mazkur fanning dolzarb muammolarini aniqlash va ularni hal etish yo'llari bo'yicha bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan. Shuningdek, o'quvfanining maqsadi va vazifalari, fan bo'ycha talabalarning bilim, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan talablar keltirilgan. "Mintaqaviy geologiya" fani bo'yicha har-bir mavzuga annatasiya, fanning mazmuni va vazifasi, amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular, Fan o'qitilishining natijalari, Ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda Kreditni olish uchun talablar, asosiy va qo'shimcha adabiyotlar ro'yxati berilgan. Dasturni tuzishda geologiya ta'lim yonalishi uchun ishlab chiqilgan malaka talablari asosida fan dasturi ishlab chiqish va tadbiq etish tartibiga rioya qilingan.

"Mintaqaviy geologiya" fan dasturi OTM uchun 3-kursi me'yoriy-uslubiy hujjat hisoblanib tegishli fan bo'yicha ishchi dasturini ishlab chiqish va rasmilashtirishda namunaviy fan dasturi sifatida qo`llaniladi hamda tegishli fan bo'yicha ta'lim-tarbiya jaryonini tashkil etish va o'tkazilishiga qo'yiladigan talablarga to`liq javob beradi.

Yuqoridagilarni qayd etgan holda N.Mirsaitova tomonidan tuzilgan fan o'quv dasturi belgilangan tartibga mos keladi va undan o'quv-jarayoniga foydalanish mumkin.

«SAMGEODEZIST» MChJ rahbari: **O.A.Urokov**